

Skog, bete eller vete – det var frågan

Ska vi odla vete på våra gamla åkerbetesmarker? Eller helt enkelt plantera igen dem? Vilka träd ska vi i så fall plantera? Vad vill vi och vad kan vi? Går det egentligen att lösa problemen med dålig lönsamhet på betesmarker. Högst femtio träd är tillåtna per hektar betesmark – men när betecknas ett träd som ett av de femtio som får stå kvar? Vilka nya regler gäller egentligen för stöd till betesmarker? Dessa och liknande aktuella frågeställningar ställdes på Skånes Skogs- och Betesvårdsförenings heldagsmöte i maj.

Svåra val

”Titta här” sa ordföranden i Sveriges Nötköttproducenter, Anita Persson, och svepte med armen över sin vackra betesmark i Råby Hällor. Hon pekade ner mot dalgången, där Hörbyån slingrar fram i en sagolik träddrå, och tillade: ”Här finns för många träd. Inte kan jag ta bort dem! Förresten är det viktigt med beskuggning av ån.” På sluttningarna intill oss tittade vi också, samtidigt som vi lyssnade, på fornåkrarna från bronsåldern, terrasserade i form av smala tegar med kraftiga vallar. Och alldeles i början av fältstudien på hennes välskötta marker stannade vi vid Mellanskånes finaste offersten med 150 skålgropar. ”Den här marken vill man ju hålla öppen, men det är omöjligt som den ser ut. Jag kan inte gå med lie på nästan 30 hektar för att ta skräppor och annat som inte anses höra till godkänd naturbetesmark. Det värsta är att inte säkert veta vilka regler som gäller år från år.”

Mötet inleddes på Axona kursgård i Hörby, där Anita berättade om sin gård och sin verksamhet. Därefter följde exkursionen på hennes marker. Det gick inte att ta miste på hennes frustration över att bedömningarna av betesmarkerna varierar över tid och inte är entydiga.

Den viktiga mångfalden

Från länsstyrelsens Naturskyddssektion (Camilla Jönsson) påpekades att mångfald behövs på samtliga nivåer. Det finns många hävdberoende värden; i skog, vatten, myrar etc., men de kan inte betalas med jordbrukarsättning. Alla marker behöver inte se likadana ut och ska inte göra det. Vi behöver träd och buskar, torra och blöta marker, näringsrika och näringsfattiga. Och det behövs långsiktigt livskraftiga populationer av olika arter på tillräckligt stora områden.

Ersättningar

Från länsstyrelsens Landsbygdsavdelning (Fredrik Ahlström) påpekades att den typ av schablonersättning som finns är ett problem. Två marker kan kräva mycket olika arbetsinsats för samma betalning. Det är därför risk att den mark som behöver den största insatsen och kanske har de högsta värdena blir ohävdad pga för få djur. Fredrik menade att det är svårt att få fram budskapet att markerna kan och ska se olika ut. Reglerna för bidrag är generella men fungerar inte alltid så. Undantag kan lämnas. Och s.k. vårdträd eller hävdade träd ska inte ingå i de femtio som är tillåtna i betesmarken.

I Skåne betalas 90 miljoner kronor ut i miljöersättning (dvs ersättning för skötsel, inte att sammanblanda med arealstöd); dessutom betalas 50 miljoner ut till betesstöd. Arealen betesmarker med miljöersättning för särskilda värden minskar i stort sett över hela Sverige. Arealmålet är uppnått i Skåne men en reduktion har skett mellan 2006 och – 07.

Fångar i ett system?

Livliga diskussioner följde på Fulltofta Naturcentrum med bl a invändningarna att det inte handlar om för få djur utan vad de inte äter i betesmarken; att lantbrukare inte bara kan tänka på samhällsnyttan utan även måste producera kött; att kraven på ekologiska nötköttsproducenter nästan kräver ”dygnet-runt-jobb” i och med att ”man inte kan spruta”; att Jordbruksverket har många dubbla budskap; att lagarna för ädellövskog även gäller för betesmarkerna.

Det konstaterades att vi är ”fångna i ett system”. Landsbygdsnivån behöver stärkas. Det behövs insatser för att skapa ett effektivare och mer fokuserat arbete för biologisk mångfald. Vad har vi? Jo, förändrade och fragmentariserade livsmiljöer, sjösänkning och utdikning, överexploatering av biologiska resurser, ökad introducering av främmande arter, tillförsel av närings- och bekämpningsmedel och inte minst klimatförändringar. Men vi har också nationalparker, naturreservat, Ramsarområden (internationellt klassade våtmarker) och Natura 2000 områden.

Kontinuitet efterfrågades

Det konstaterades att det finns både kunskap och egenintresse i att långsiktigt producera samhällsintresset biologisk mångfald, men att det behövs en kontinuitet i produktionsvillkor och förutsättningar. Även marken behöver ha sin lönsamhet; annars planterar vi skog, menade medlemmarna.

Eftermiddagen avslutades med en exkursion (under Stefan Ohlssons ledning) på Region Skånes marker i Fulltofta, där åkermark planterats med olika trädslag. I likhet med landskapslaboratoriet i Snogeholm har t ex ek och lärk planterats tillsammans; lind med nordmaniana emellan och björk tillsammans med hybridasp. Erfarenheter och möjligheter diskuterades.

Lena Lannerheim